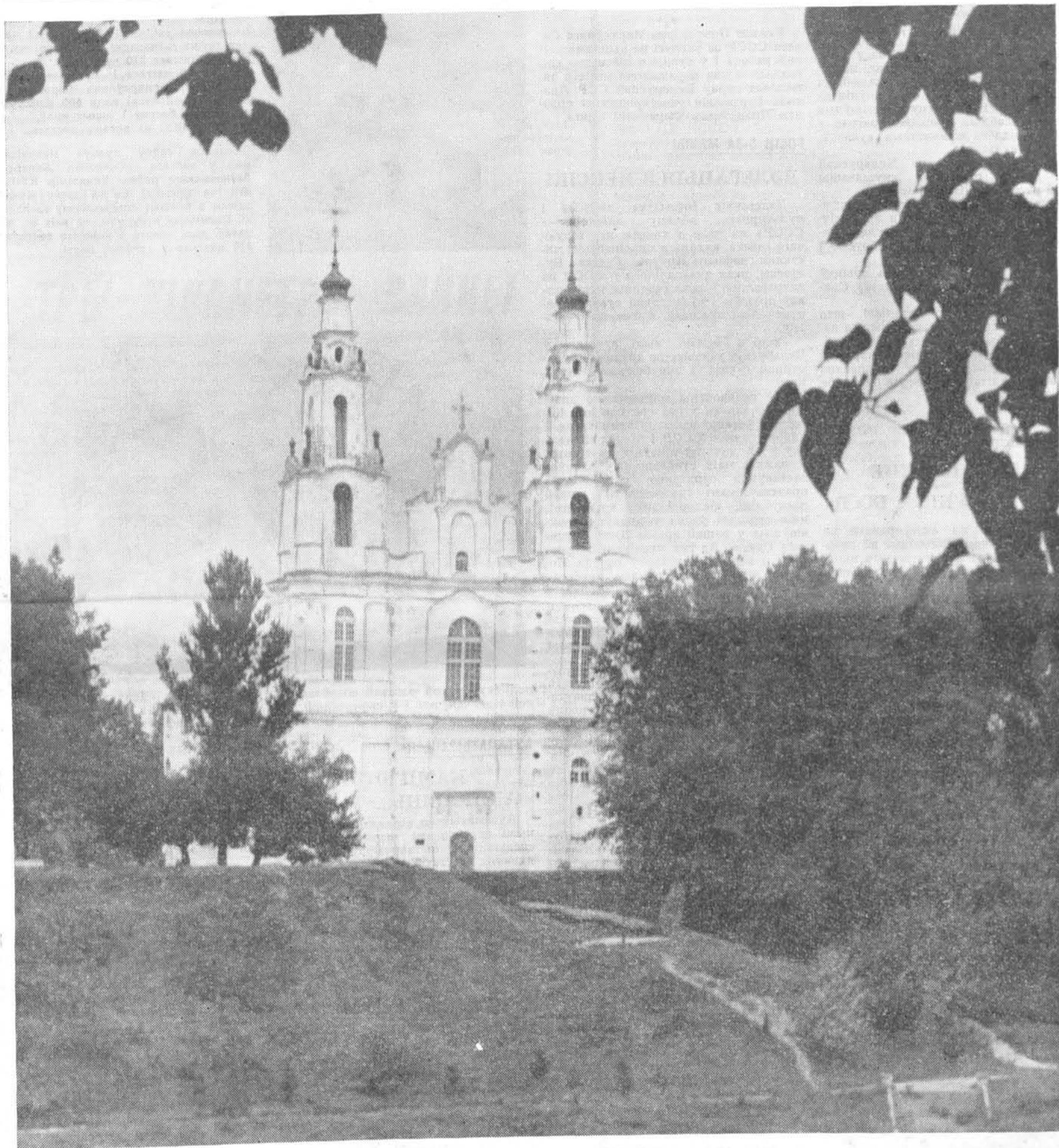

Голас Радзімы

№ 38 (1868)
20 верасня 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Час, агонь і вада не змаглі знішчыць гэтыя моцныя сцены. Як і дзевяць стагоддзяў назад, велічна і горда красуецца над Полацкам Сафійскі сабор. Унікальны помнік старажытнаславянскай архітэктуры пасля рэстаўрацыі стаў месцам паломніцтва шматлікіх турыстаў. У былым саборы цяпер дзейнічае канцэртная зала, дзе адбываюцца выступленні праслаўленых мастацкіх калектываў. [Пра лёс іншых старажытных помнікаў архітэктуры Полацка чытайце на 6-й стар.].
Фота С. КРЫЦКАГА.

ДЗЕЛЯ ДАБРАБЫТУ НАРОДА

«Як паводзяць сябе цэны!»
стар. 3

РАДЗІМА У СЭРЦЫ НАЗАУСЕДЫ

«Успаміны вочы слязамі туманяць»
стар. 4

У МІНСКУ ПАЧАЛІ ПРАЦАВАЦЬ КУРСЫ ПАВЫШЭННЯ ХАРАВОГА І ТАНЦАВАЛЬНАГА МАЙСТЭРСТВА

«Первые впечатления — отличные!»
стар. 5

падзеі • людзі • факты

3 АФІЦЫЙНЫМ ВІЗИТАМ

СУСТРЭЧЫ ў СЛАВЕНІ

У Югаславіі пабывала ўрадавая дэлегацыя Беларускай ССР на чале са Старшынёй Савета Міністраў БССР У. Бровікавым.

У час знаходжання ў Сацыялістычнай Рэспубліцы Славені яна правяла перагаворы з дэлегацыяй Славені, якую ўзначальваў Старшыня Выканаўчага веча рэспублікі Д. Шынігай.

Бакі падкрэслілі, што на працягу пяці гадоў, якія мінулі з часу прыняцця рашэння аб устаўленні паміж Беларуссю і Славеніяй дружэлюбных сувязей у рамках супрацоўніцтва СССР і СФРЮ, дасягнуты станоўчыя вынікі. Асабліва ўражвае прагрэс у галіне гандлёва-эканамічных сувязей, навукі і культуры.

Урадавую дэлегацыю Беларускай ССР прыняў старшыня скупшчыны гэтай рэспублікі В. Хафнер.

У ходзе гутаркі адбыўся абмен думкамі па пытаннях развіцця эканамічнага, навукова-тэхнічнага і культурнага супрацоўніцтва паміж Беларуссю і Славеніяй.

Дэлегацыю БССР таксама прыняў Старшыня ЦК Саюза камуністаў Славені А. Марыніч.

Госці з Беларусі адзначылі, што савецкія людзі зведваюць шчырыя пачуцці дружбы да народаў Югаславіі. Гэта дружба мае глыбокія карані і слаўныя традыцыі, яна змацавана крывёю, пралітай у сумеснай барацьбе з фашызмам.

3 ВЫСОКАЙ ТРЫБУНЫ

ВЫСТУПЛЕННЕ

ПРАДСТАЎНІКА БССР

Выступаючы на канферэнцыі па разгляду дзеяння Канвенцыі аб забароне ваеннага ці любога іншага варожага выкарыстання сродкаў уздзеяння на прыроднае асяроддзе, прадстаўнік Беларускай ССР В. Грэкаў адзначыў, што канферэнцыя праходзіць у перыяд, калі міжнароднае становішча вельмі напружанае. У гэтых умовах асаблівую важнасць набывае захаванне і ўмацаванне існуючых дагаворанасцей у галіне абмежавання ўзбраенняў і раззбраення і сярод іх — Канвенцыі аб забароне ваеннага ці любога іншага варожага выкарыстання сродкаў уздзеяння на прыроднае асяроддзе, прынятай па ініцыятыве Савецкага Саюза.

Разглядаючы пытанне аб згубных уздзеяннях на прыроднае асяроддзе, нельга не спыніцца на той пагрозе, якую нясе з сабой у гэтым сэнсе гонка ўзбраенняў. Асабліва варта падкрэсліць небяспеку ядзернай катастрофы. Нечуваныя экалагічныя і генетычныя вынікі магчымага прымянення ядзернай зброі мелі б неабмежаваны маштабы і, як паказваюць апошнія навуковыя даследаванні, вялікі да разбурэння асноў існавання чалавецтва.

СУПРАЦОЎНІЦВА

Датэрмінава адправіў чарговую партыю прадукцыі ў Народную Рэспубліку Балгарыю калектыву Магілёўскага завода «Электрарухавік».

НА ЗДЫМКУ: падрыхтоўка электрарухавікоў да адпраўкі ў братнюю краіну.

УЗНАГАРОДЫ

ЗА ВЫДАТНЫЯ ЗАСЛУГІ

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР узнагародзіў другога сакратара ЦК Кампартыі Беларусі Генадзя Барташэвіча ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі. Гэтай высокай узнагароды ён удастоены за шматгадовую плённую работу ў партыйных органах і ў сувязі з пяцідзясяцігоддзем з дня нараджэння.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР за заслугі на дыпламатычнай рабоце і ў сувязі з шасцідзясяцігоддзем з дня нараджэння міністр замежных спраў Беларускай ССР Анатоль Гурыновіч узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ З МЕКСІКІ

Дэлегацыя Інстытута дружбы і культурнага абмену «Мексіка — СССР» на чале з членам яго кіруючага савета, вядомым мексіканскім мастаком-графікам Артура Гарсія Бустасам, якая знаходзілася ў СССР па запрашэнню Саюза савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, пабывала ў Мінску.

Госці з Мексікі былі прыняты ў Беларускай таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

Мы задаволены магчымасцю наведаць Беларусь у год святкавання 60-годдзя ўстаўлення дыпламатычных адносін паміж СССР і Мексікай, сказаў у час гутаркі кіраўнік дэлегацыі. У памяці маіх суайчыннікаў надоўга застануцца сардэчныя сустрэчы з прадстаўнікамі грамадскасці вашай рэспублікі, беларускімі артыстамі, якія прынялі ўдзел у нядаўна прайшоўшых у нашай краіне Днях Савецкага Саюза. Ад імя мексіканскага народа, і асабліва жыхароў горада Мерыды, якія падтрымліваюць сяброўскія сувязі з грамадскасцю Мінска, я выказваю пачуццё захаплення гераічнай гісторыяй, сённяшнімі здзяйсненнямі працоўных Беларусі, а таксама надзею, што нашы сяброўскія сувязі будуць паглыбляцца.

Дэлегацыя з Мексікі была таксама прынята ў выканкоме Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў, мела сустрэчу ў Саюзе журналістаў БССР. Мексіканскія госці наведалі музей і памятныя мясціны беларускай сталіцы.

ГАРАДЫ-ПАБРАЦІМЫ

ВЕНІСЬЕ — ЖОДЗІНА

Гасцямі беларускіх аўтамабілебудавнікоў — жыхароў горада Жодзіна — была дэлегацыя муніцыпалітэта французскага горада-пабраціма Веніс'я на чале з яго мэрам — камуністам Марселем Уэльем. Старшыня гарвыканкома Б. Долгіі расказаў пра перспектывы развіцця горада, адказаў на пытанні гасцей.

У час знаходжання дэлегацыі ў Жодзіна тут праходзілі Дні гарадоў-пабрацімаў. На Беларускай аўтазаводзе, у школах экспанаваліся фотавыстаўкі, выстаўкі дзіцячага малюнка. Дэлегацыя пабывала на прадпрыемствах горада.

Госці з Францыі запрасілі жодзінцаў на сваё свята, прысвечанае 50-годдзю кіравання мэрыяй горада камуністамі.

ПРАПАНАВАЛІ ВУЧОНЫЯ

КОРМ БУДУЧЫНІ

Вырашана праблема выкарыстання малочнай сыроваткі. На Валожынскім сырзаводзе выпушчана на яе аснове прамысловая партыя правелакуту — корму, які ўтрымлівае вялікую колькасць бялкоў, што лёгка засвойваюцца.

У правелакуце да 27 працэнтаў праціну — у два разы больш, чым у збожжавых канцэнтратах. У час выпрабаванняў корму сярэднесутачная прывага парасят павялічылася амаль на чвэрць. На 15 працэнтаў знізіліся затраты кармоў на адзінку прадукцыі.

Аўтары навінкі — група вучоных пад кіраўніцтвам загадчыка лабараторыі Інстытута мікрабіялогіі Акадэміі навук БССР доктара біялагічных навук М. Залашка лічаць правелакуту кормам будучыні. Ён можа выкарыстоўвацца не толькі ў рацыёнах ма-

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Амаль на 90 тысячах гектараў раскінуліся ўгоддзі Івацэвіцкага лягаса. Калектыву гаспадаркі праводзіць санітарныя высечкі, нарыхтоўвае драўніну, аднаўляе і расшырае пасадкі елкі, сасны, бярозы, дуба, іншых каштоўных парод. Руплівыя гаспадары ўмеюць браць ад лесу ўсе яго дары. Сёлета ужо нарыхтавана 11 тон суніц, сотні кілаграмаў чарнаплоднай рабіны, ідзе збор грыбоў і чырвонай рабіны. Набірае сілу і маладая галіна гаспадаркі — пчалярства. На пасецы лягаса 210 вулляў.

На ўліку ў лягасе і лекавыя расліны. Гэтым летам адпраўлена фармацэўтычнай прамысловасці каля 600 кілаграмаў звербаю, багуну і іншых траў.

НА ЗДЫМКУ: на пасецы лягаса.

Дваццаць гадоў працуе механізатарам у калгасе «Савецкая Беларусь» Ваўкавыскага раёна Уладзімір КУНЦЭВІЧ (на здымку). Ён па праву лічыцца адным з лепшых спецыялістаў гаспадаркі. Плянтацыі кукурузы, на якіх ён працаваў, далі сёлета з кожнага гектара па 400 цэнтнераў зялёнай масы.

ладняку буйной рагатай жывёлы, свіней і авечак, але і ў сыраробнай прамысловасці.

АўТАМАТЫЗАЦЫЯ

КАМП'ЮТЭР

АДПРАВІЦЬ... У РЭЙС

Аўтаматычнае кіраванне міжнароднымі перавозкамі пачалі ўкараняць спецыялісты вытворча-тэхнічнага аб'яднання «Аўтатранссістэма».

Заяўкі з абласцей і раёнаў на вялікагрузныя машыны прымае галаўны інфармацыйна-вылічальны цэнтр у Мінску. Электроніка складае наладнае кіраванне перавозак, які ўлічвае род груза, тэрмін яго дастаўкі, марку рухомага саставу і з'яўляецца абавязковым для падраздзяленняў транспартнікаў. Камп'ютэр не толькі ажыццяўляе кантроль, але і вядзе нястомны пошук тавараў для адначасовай загрузкі аўтамабіляў. Памяць ЭВМ захоўвае ўсе маршруты, выслабаныя транспарт і танаж прадукцыі, якую трэба неадкладна адправіць у рэйс.

У дні ўборкі, калі аб'ёмы магістральных перавозак грузаў рэзка ўзрастаюць, найбольшую дапамогу могуць аказаць толькі такія апэратыўныя разлікі па кіраванню аўтамабільным транспартам. Аўтаматызаванае кіраванне абяцае поўнае выключэнне халастых прабегаў машын, зберажэ нямала гаруча-змазачных матэрыялаў, з'эканоміць каля 200 тысяч рублёў у год.

КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

ФІЛЬМЫ В'ЕТНАМСКІХ СЯБРОЎ

Нацыянальнаму святу — 39-й гадавіне з дня абвясчэння Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам — прымеркаваны шырокі паказ в'етнамскіх фільмаў, які пачаўся ў гарадах і вёсках рэспублікі.

У праграме кінадакады больш за 20 мастацкіх і хранікальна-дакументальных стужак. Гэта карціны, якія палюбіліся савецкім глядачам: «Наша неба», «Франтавая балада», «Сувязь

перапынена», «Дзяўчынка з Ханоя», а таксама апошнія работы в'етнамскіх кінематаграфістаў. Сярод іх — «Жыццё працягваецца», якая расказвае пра агрэсію ЗША і іх марыянэтак супраць В'етнама, пастаўленая рэжысёрам Суан Шон. Аб працоўных буднях рыбакоў — новая мастацкая кінастужка «Капітан і яго нявеста». Яе пастапоўку ажыццявіў Хыонг Мінх Туен.

НА КІНАЭКРАНАХ

УСЕСАЮЗНАЯ ПРЭМ'ЕРА

21 верасня ў 19 гадзін ва ўсіх кіназатрахах нашай краіны адбудзецца ўсесаюзная прэмія новай каляровай мастацкай кінастужкі «Еўрапейская гісторыя». Фільм у яркай публіцыстычнай форме адлюстроўвае барацьбу народаў за мір і раззбраенне, супраць размяшчэння амерыканскіх ядзерных ракет у Заходняй Еўропе, выяўляе небяспечныя махінацыі прамых сіл. Пастапоўку карціны на кінастудыі «Масфільм» ажыццявіў заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі РСФСР і прэміі Ленінскага камсамола Ігар Госцеў. Сцэнарый напісаў драматург Мікалай Ляонаў пры ўдзеле І. Госцева.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

МІНСК. На заводзе халадзільнікаў выпушчаны васьмімільёны апарат «Фабрыкі холаду» гэтага прадпрыемства паступаюць у продаж у многія рэспублікі СССР, а таксама экспартуюцца ў дзесяткі краін свету.

МЯДЗЕЛЬ. Дзвюм вуліцам вёскі Слабада прысвоены імёны герояў-землякоў — партызанкі Надзеі Асіпенка і чырвонаармейца Аляксея Валюка, якія мужна змагаліся ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

СТОЛІН. Значнае месца ў вытворчай праграме калектыву Столінскага лягаса займаюць экспертныя пастаўкі пільнамацінаў. Штогод пашыраецца іх геаграфія: Венгрыя, Італія, ФРГ. Нядаўна партыя спецыяльных нарыхтовак адпраўлена новаму адра-сату — Фінляндыі.

Доктару медыцынскіх навук, нейрахірург Марфе Паўлавец 65 год. У яе жыцці было шмат падзей, аб якіх яна любіць успамінаць — то з радасцю, то з сумам. І толькі чатыры гады ёй хочацца выкрасліць з памяці, выкінуць з сэрца, забыць назаўсёды. Але зноў і зноў, пераадольваючы душэўны боль, вяртаецца яна ў мінулае. Зноў і зноў праходзіць гэты шлях бяды і пакут — шлях вайны, якая надвая падзяліла яе жыццё і лёс. І хоць сёння гэтая дарога ідзе па музею, кожны раз, каб адолець яе, Марфе Васільеўне даводзіцца збіраць усю сваю мужнасць...

Усяго тры кіламетры. Калі ісці вельмі-вельмі павольна, усё роўна не болей чым паўтары гадзіны. Але нават для тых, хто ніколі не бачыў вайны, гэтыя паўтары гадзіны і тры кіламетры па залах Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны даюцца з цяжкасцю. Экспанаты, фатаграфіі, лічбы — кожны дакумент выклікае гнеў, абурэнне. Прылады страшэнных катаванняў... попел вёсак, спаленых фашыстамі разам з жыхарамі — старымі, жанчынамі, дзецьмі, руіны на месцы гарадоў... кан-

ла свацаць. — Узяць яе з сабой я не магла, ведала, што ў лесе мне трэба будзе працаваць, аперываць, удзельнічаць у баях. І дома пакінуць нельга: фашысты хапалі дзяцей партызан, бязлітасна мучылі іх, забівалі. Я адвезла дачушку ў суседні раён, да бацькоў мужа, і там рассталася з ёю. Думала — на некалькі месяцаў, а выйшла — на доўгія чатыры гады...

Я і зараз не разумею: як, адкуль мы бралі тады сілы? Голад і холад, жыццё ў зямлянках сярод балот і шматкіламетровыя паходы ўперамешку з цяжкімі баямі — не самыя страшныя з выпрабаванняў, што прынесла вайна. Смерць родных і сяброў — як гэта мы змаглі перажыць?.. Пасля пакутлівых катаванняў у гестапа быў расстраляны мой дзядзька Сяргей. Дзядзьку Кірылу, змардаванага на допытах, фашысты павесілі. Брат Георгій памёр ад рук паліцаяў, якія некалькі гадзін запар білі яго. У адным з баёў загінуў наш Іван. Яму было ўсёго 18 год... А маму ў брудным, набітым жанчынамі і дзясчатамі вагоне гітлераўцы вывезлі ў Германію. Яе пазбавілі не толькі дому, дзяцей, Радзімы, але нават

МАРФА ПАЎЛАВЕЦ: МНЕ СТРАШНА ЎСПОМНІЦЬ

СВАЮ МАЛАДОСЦЬ

ТРЫ КІЛАМЕТРЫ ВАЙНЫ

цэнтрацыйныя лагеры... Такой была Беларусь у гады нямецка-фашысцкай акупацыі, у гады маладосці Марфы Васільеўны.

— Гэта страшна, калі чалавек не хоча ўспамінаць сваю маладосць, — гаворыць Марфа Васільеўна, углядаючыся ў старыя здымкі, у твары сваіх сяброў. — Але і забыць яе не магу.

Тут, на стэндах музея, амаль усе фатаграфіі даваенныя, а таварышы яе такія ж маладыя, як і сорок гадоў назад. І яна, Марфа, таксама юная, хутчэй падобная на хлапчука.

— Мяне і напраўду часта прымалі за хлопца. У партызанскім атрадзе нават клікалі не Машай, а Мішам — Мішкам Кульковым. Мне ж, калі вайна пачалася, было крыху больш за дваццаць.

Старэйшая дачка ў мнагадзетнай сялянскай сям'і з беларускай вёскі Веляцічы, яна першая выйшла ў людзі. На выдатна скончыла Мінскі медыцынскі інстытут, затым курс у Ленінградскай ваенна-медыцынскай акадэміі і стала ўрачом у адной з воінскіх часцей. Бацькі з гонарам расказвалі вясцоўцам, якой павагай карыстаецца іх дачка-хірург, што яна капітан медыцынскай службы.

Па прыкладу сястры ў медінстытут паступіў старэйшы з трох братоў — Георгій, аб гэтым жа марыла і 16-гадовая Анастасія. Астатнія — Іван, Марыя, Пётр, Ніна — былі яшчэ занадта малыя, каб загадваць далаёк ўперад. Яны з захапленнем разглядалі ваенную форму Марфы і лёгка адмаўляліся ад гульні дзеля таго, каб паняньчыць сваю пляменніцу Люсю, якая толькі-толькі нарадзілася.

Было гэта ў маі сорок першага года. А 22 чэрвеня гітлераўскія войскі напалі на Савецкі Саюз.

З немаўляткай на руках Марфа паспрабавала вярнуцца ў сваю воінскую часць, пад Гродна, туды, дзе застаўся яе муж — афіцэр. Але там ужо быў вораг. Адтуль цягнуліся чароды жанчын з дзецьмі — бежанцы. І з кожным днём усё бліжэй да Веляцічаў падступалі баі. А аднойчы раніцай у вёсцы з'явіліся акупанты.

— Свой прыход фашысты адзначылі пакараннем: на вачах усёй вёскі расстралялі 16 калгасных актывістаў, — расказвае Марфа Васільеўна. — Яны хацелі нас запалохаць, а дабіліся адваротнага. Да мяне сталі прыходзіць жыхары вёскі. Ты служыла ў арміі, гаварылі яны, навучы, што нам рабіць. Так стыхійна пачала стварацца наша падпольная група.

Па пачатку хадзілі ў лес, на месцы нядаўніх баёў. Збіралі там зброю і хавалі яе ў тайніках. Дапамагалі салдатам і афіцэрам, якія выходзілі з акружэння. Адзін з іх паведаміў Марфе, што яе муж — Пётр Гаро паранены і хаваецца ў вёсцы, што ў 80 кіламетрах ад Веляцічаў.

Пётр і стаў кіраўніком іх падпольнай групы, у састаў якой уваходзіла практычна ўся сям'я Марфы: маці, бацька, браты і сёстры бацькоў, іх дзеці. Амаль усе яны, акрамя старых і малых, у красавіку 1942 года пайшлі ў лес і сталі партызанамі.

Трэба было сыходзіць і Марфе. Яе падазравалі ў сувязях з атрадам імя Варашылава: у доме пачаліся частыя вобскі, некалькі разоў дэпартавалі бацькоў і малодшых сястрычак. Да таго ж партызаны вялі актыўныя баі і мелі патрэбу ў дапамозе ўрача.

— А маёй Люсі быў усяго гадошак, — гаворыць Марфа Васільеўна. І ў голасе яе — адчай, які тады, сорок год назад, яна змаг-

імя. Наша мама была проста нумар 59427... І ўсё ж ні запалохаць, ні зламаць нас не змаглі. На барацьбу супраць акупантаў паўсталі нават дзеці і нядужыя старыя.

Сабраныя ў музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны матэрыялы, самаробная партызанская зброя і рэчы для Марфы Васільеўны Паўлавец не проста экспанаты. Яна прымала ўдзел у многіх баях, хадзіла ў разведку, на яе асабістым рахунку 19 узрываў на чыгунцы. А ў перапынках паміж баямі, ледзь трымаючыся на нагах ад стомленасці, яна прамывала, перавязвала, лячыла партызанамі раны. Калі было неабходна, брала звычайны сталовы нож, які замяняў скальпель, і, сціснуўшы зубы, стараючыся не бачыць вачэй раненага, не чуць яго стогнаў — наркозу не было, — аперывала. Потым, схваўшыся ад усіх, наўзрыд плакала. Але наступным днём зноў ішла ў бой і зноў аперывала.

Балюча ўспамінаць пра гэта, невыносна расказаць. Ды і як перадаць словамі тое, што адчувала яна, калі родная дачка, выпешчаная і захаваная бабуляй, пры сустрэчы называла яе, маці, «чужой цёткай»? Як расказаць аб тым бязмежным шчасці, што адчувалі яны ў дні вызвалення Беларусі? Аб тым горы, што ахапіла сэрцы, калі ішлі яны, нядаўнія партызаны, па ўжо вольнай роднай зямлі і бачылі толькі папалішчы, руіны, магілы... За гады акупацыі фашысты разбурылі ў Беларусі 209 гарадоў і раённых цэнтраў, 9 200 сёл, 627 вёсак спалілі разам з жыхарамі. Загінуў кожны чацвёрты беларус.

— Мы змаглі аднавіць нашу рэспубліку і нашу краіну, — гаворыць Марфа Васільеўна. — Цяпер Беларусь і прыгажэй, і багатей, чым была. Але не ў нашых сілах было аднавіць людскія страты. Колькі маладых, цудоўных жыццяў забрала гэта праклятая вайна! Колькі нераскрытых талентаў загінула!

Замежныя турысты, што прыязджаюць у Мінск, часам пытаюць: навошта, для чаго ўспамінаеце вы жахі мінулай вайны, столькі ж год мінула? І як растлумачыць ім, што пройдзе яшчэ сорок год і яшчэ сорок — але нашым ранам усё роўна не загіцца. Калі ўжо суджана было нам выжыць у гэтым пекле, дык мы не можам, не маем права маўчаць. Асабліва сёння, калі над мірам, заваяваным такой нечуванай дарагой цаной, зноў, збіраюцца хмары, калі знаходзіцца вар'яты, што гавораць аб новай вайне, ствараюць новую зброю. Вось чаму, хоць кожны крок па гэтым музею забірае ў мяне часцінку жыцця, я ўсё роўна іду сюды. Я хачу растлумачыць, што нас не запалохаць, не застрашыць, што мы не дапусцім вайны, бо вайна — гэта ненармальна і бесчалавечна.

У былога партызанскага ўрача, а цяпер доктара медыцынскіх навук, старшага навуковага супрацоўніка Беларускага навукова-даследчага інстытута неўралогіі, нейрахірургіі і фізіятэрапіі Марфы Васільеўны Паўлавец растуць два ўнукі — Глеб і Дзіма. Як і ўсе бабулі на свеце, больш за ўсё яна любіць іх радасны смех, іх бесклапатны гульні. Але часам бярэ хлопчыкаў з сабой у музей.

— Я лічу, — гаворыць яна, — што нянавісць да вайны і адданасць міру трэба вучыць да вайны і адданасць міру трэба вучыць да вайны. І няхай мае ўнукі пройдуць гэтыя тры кіламетры са мной. Але гэта павінна быць іх адзіная дарога праз вайну. Усё астатняе жыццё нашых дзяцей і ўнучкаў няхай будзе мірным, шчаслівым,

Наталля БУЛДЫК.

Дзяржава і чалавек

ЯК ПАВОДЗЯЦЬ СЯБЕ ЦЭНЫ?

Як мы паведамлялі ўжо, з 1 верасня гэтага года па рашэнню ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР у нашай краіне былі зніжаны рознічныя цэны на шэраг тавараў і тавараў народнага спажывання.

Карэспандэнт «Голас Радзімы» звярнуўся да старшыні Дзяржаўнага камітэта БССР па цэнах Рыгора ЖДАНКО з просьбай пракаменціраваць гэтую маштабную акцыю, якая ажыццёўлена ў інтарэсах мільёнаў савецкіх людзей.

— Чарговае зніжэнне рознічных цэн — чацвёртае па ліку, пачынаючы з красавіка мінулага года, — сказаў Рыгор Жданко. — 25 красавіка і 1 верасня 1983 года цэны на шэраг тавараў былі зніжаны амаль на 3 мільярды рублёў. З 1 снежня 1983 года — на 2,6 мільярда рублёў. І вось зараз ЦК КПСС і Савецкі ўрад прынялі рашэнне аб новым зніжэнні рознічных цэн на 2,2 мільярда рублёў. Такім чынам, менш чым за паўтара года цэны зніжаюцца чацвёрты раз. Гэты факт пераканаўча сведчыць пра пастаянны клопат партыі і Савецкай дзяржавы аб далейшым росце дабрабыту працоўных нашай краіны.

— Рыгор Сямёнавіч, на якія тавары з 1 верасня гэтага года зніжаны рознічныя цэны?

— Усё гэта тавары масавага попыту: многія віды адзення, у тым ліку дзіцячага, тавары культурна-бытавога і гаспадарчага прызначэння... Напрыклад, асобныя віды імпортных дыванаў і паласаў ручной работы сталі таннейшымі на 200—300 рублёў, кошт электрафонаў, электрапрайгравальнікаў, мапедаў і некаторых іншых падобных тавараў знізіўся ў сярэднім на 20 працэнтаў.

Зніжаны таксама цэны на асобныя віды медыкаментаў.

— Нельга не заўважыць, што ў сярэднім на 30 працэнтаў зніжаны цэны на шырокі асартымент тавараў для дзяцей.

— Гэта натуральна. Нездарма ж гавораць, што дзеці ў нашай краіне — адзіны прывілеяваны клас. На дзіцячыя тавары ў нас устанаўліваюцца льготныя цэны. Штогод з дзяржаўнага бюджэту на гэтыя мэты выдаткоўваецца каля 1 мільярда рублёў, а з улікам новага зніжэння цэн гэта сума значна ўзрасце.

— Рыгор Сямёнавіч, а ва ўсіх астатніх выпадках чым кіруецца дзяржава, вызначаючы рознічныя цэны на тавары і паслугі?

— Перш за ўсё бярэцца пад увагу сацыяльная значнасць таго ці іншага тавара. Скажам, аўтамабіль прадаюцца ў нас вышэй іх сабекошту. Атрыманьня такім чынам сродкі накіроўваюцца на развіццё грамадскага транспарту (метро, аўтобуса, тралейбуса, трамвая), які для дзяржавы з'яўляецца стратным, бо праезд у ім каштуе вельмі танна — максімум 5 капеек, незалежна ад працягласці паездкі.

Многія сацыяльна-значныя тавары прадаюцца ў Савецкім Саюзе ніжэй іх сабекошту. Страты пагашаюцца дзяржаўнымі дадаткамі. Так, напрыклад, ніжэй

сабекошту ўстанаўліваюцца цэны на мяса і мясапрадукты, малако і малочныя прадукты. У параўнанні з краінамі Захаду ў нас ніжэй цэны на білеты ў тэатр, кіно, на стадыёны, кошт газет, часопісаў, кніг.

Варта таксама сказаць пра стабільнасць рознічных цэн у СССР па большасць тавараў і паслуг. Так, цэны на хлеб і ўсе хлебапрадукты захоўваюцца на ўзроўні 1954 года, а на мяса-малочныя прадукты — 1962 года. Усе рэкорды стабільнасці пабіла кватэрная плата — яна нязменная з 1928 года і разам з камунальнымі паслугамі складае 3—4 працэнты бюджэту рабочай сям'і. Такого спакою цэн не ведае ні адна капіталістычная краіна.

— І вельмі важны момант, што, захоўваючы стабільнасць цэн, а па меры стварэння неабходных умоў і зніжаючы іх на асобныя віды тавараў, дзяржава няўхільна праводзіць курс на павышэнне рэальных даходаў савецкіх людзей?

— Менавіта так. За апошнія 20 гадоў рэальныя даходы насельніцтва нашай краіны павысіліся больш чым у два разы. Новае якаснае развіццё атрымала сацыяльнае забеспячэнне. У цэлым па краіне на выплату пенсій зараз выдаткоўваецца каля 37 мільярдаў рублёў у год, па нашай рэспубліцы — каля 2 мільярдаў рублёў.

Усе савецкія людзі бясплатна карыстаюцца паслугамі школ, інстытутаў і універсітэтаў, бальніц, паліклінік, бібліятэк і многіх іншых навучальных, культурна-асветных, медыцынскіх і спартыўных устаноў, якія ўтрымліваюцца за кошт грамадскіх фондаў спажывання, куды, дарэчы будзе сказаць, самі працоўныя не робяць ніякіх узносаў. Выплаты і льготы, якія атрымала насельніцтва краіны з гэтых фондаў у 1983 годзе, склалі 134 мільярды рублёў, ці каля 500 рублёў у разліку на аднаго чалавека. Можна яшчэ прыводзіць многа лічбаў, якія пераканаўча сведчаць, што дабрабыт нашага народа з кожным годам расце.

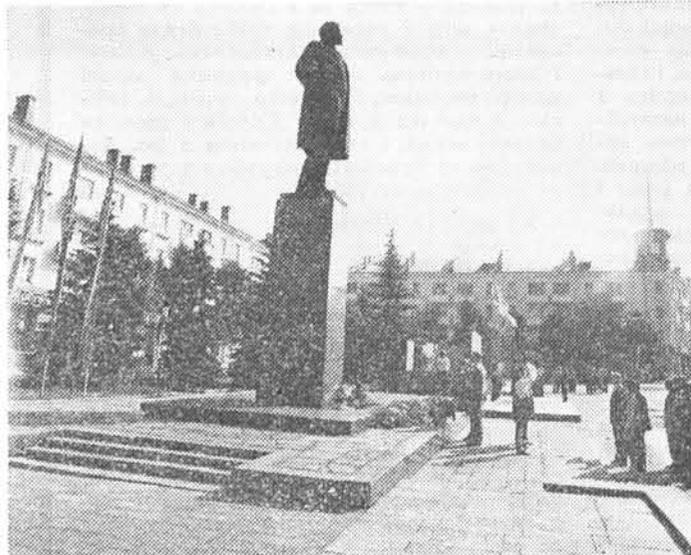
— І апошняе пытанне. Як у перспектыве будуць паводзіць сябе цэны на тавары масавага попыту?

— І ў бліжэйшыя гады, і ў больш далёкай перспектыве будзе няўхільна ажыццяўляцца лінія нашай дзяржавы, скіраваная на забеспячэнне стабільнасці рознічных цэн на асноўныя харчовыя і нехарчовыя тавары.

Гутарку вёў
Ігар ГЕРМЯНЧУК.

На Аршанскай доследна-эксперыментальнай швейнай фабрыцы, як і на многіх іншых прадпрыемствах лёгкай прамысловасці рэспублікі, створана служба, якая займаецца вывучэннем попыту пакупнікоў. Спецыялісты службы працуюць у цесным кантакце з гандлёвымі арганізацыямі, а таксама ажыццяўляюць непасрэдны кантакт з пакупніком. НА ЗДЫМКУ: чарговая сустрэча спецыялістаў фабрыкі з прадстаўніцтвамі гандлёвых арганізацый.

Фашысцкія захопнікі ў гады Вялікай Айчыннай вайны амаль поўнаразбурылі Баранавічы. Цяжка было паверыць, што горад паднімецца з руін. Ён жа не толькі адбудаваўся, але намнога пашырыў свае даваенныя межы, стаў буйнейшым раённым цэнтрам Брэсцкай вобласці. Тут выраслі новыя вуліцы і цэлыя мікрараёны, сталі дзейнічаць прамысловыя прадпрыемствы, прадукцыя

якіх добра вядома ў Беларусі і за мяжой. Шматпавярховыя будынкі сучаснай архітэктуры патанаюць у зеляніне. У горадзе многа магазінаў, Домаў культуры, паркаў.
НА ЗДЫМКУ: адна з вуліц горада — Камсамольская; помнік У. І. Леніну.

Фота Э. КАБЯКА і У. ШУБЫ.

НА ЗЯМЛІ ВАЦКОУ

УСПАМІНЫ ВОЧЫ СЛАЗАМІ ТУМАНЯЦЬ

Спачатку пра кожную з гэтых сустрэч з нашымі землякамі хацелася расказаць асобна. Але пазней, калі ўзяўся пісаць пра аднаго, зразумеў, што ўжо не магу аддзяліць яго ад іншых суайчыннікаў, якія за два тыдні жніўня наведалі нашу рэдакцыю. Вядома, усе яны зусім розныя людзі, але ў многім і вельмі падобныя. І галоўнае — у шчырай любові да Радзімы. Бясконца гэтая любоў. Яна нараджаецца разам з чалавекам і застаецца з ім на ўсё жыццё, перадаецца ў спадчыну дзецям і ўнукам. Але глыбокае, усеабдымнае па эместу паняцце Радзімы для кожнага мае канкрэтны сэнс, нешта сваё, асабістае. Для аднаго гэта дубок за хатай, для другога рэчка, для трэцяга лес, куды ў дзяцінстве хадзіў па грыбы. Ну і вядома ж, для кожнага ўсведамленне вялікай Радзімы пачынаецца са сваёй маленькай вёскі, вуліцы, бацькоўскага дома. Там хоцца пабыць перш за ўсё.

Мікалай Жыгун, прыляцеўшы ў Маскву, нідзе не спыняючыся, сеў на поезд і паспяшаўся ў Беларусь, у родныя Маркавічы на Драгічыншчыне. Пяць гадоў прайшло з таго часу, як быў тут апошні раз, і сэрца рвалася, хацелася даведацца, як жа там родныя, што новага ў аднавяскоўцаў. Даўным-даўно, больш за пяцьдзсят гадоў назад, пакінуў Мікалай Жыгун былую Заходнюю Беларусь. Гнала галечка, іншага выйсця не бачыў, паверыў вярбоўшчыкам і апынуўся ў Канадзе. Ці знайшоў там шчасце?

— Тут адназначна не адкажаш, — гаворыць Мікалай Якаўлевіч. — Спачатку і там было не соладка. Аднак Канада прытуліла, нажыў свой дом, з'явіўся дастатак, жыў нармальна, але сярод чужых. Заўсёды цягнула на Радзіму, няма без яе шчасця. Цяпер вось застаўся зусім адзін, сваякі толькі тут, і думкі ўсе тут, каля роднай хаты.

— Няўрымслівы наш дзядзька, — заўважыў пляменнік Жыгуна Якаў, які прыехаў разам з ім у Мінск. — Увесь час знаходзіць сабе заняткаў. То ў горадзе корпаецца, то ідзе ў поле калгаснікам дапамагаць.

Якаў разумее, што для яго дзядзькі, які цяпер жыве ў вялікім чужым горадзе, сялянскі клопат дае магчымасць успомніць дзяцінства, зблізіцца з аднавяскоўцамі, сапраўды адчуць сябе дома.

Але не толькі інтарэсамі адной роднай вёскі жывуць нашы землякі. Хоцца ўбачыць, як там людзі і ў іншых мясцінах.

Асноўныя навіны Мікалай Жыгун ведае з газеты «Голас Радзімы». А цяпер была магчымасць паглядзець на гэты жыццё самому. І калі пачуў, што ў Мінску адкрыўся метрапалітэн, некалькі дзён не даваў спакою пляменнікам: «Калі будзем у Мінску? Што ж, я прыеду і скажу сваім, што не пабыўаў у рэдакцыі? А яшчэ, калі даведаюцца, што не праехаў у новым метро, зусім засмяюць». Свае. Так, ёсць усё такі свае ў Мікалая Жыгуна і ў Канадзе. Гэта такія ж, як і ён, выхадцы з Беларусі, Расіі, члены ванкуверскага аддзела Федэрацыі рускіх канадцаў. Агульныя інтарэсы і ўспаміны памагаюць ім не адчуваць сябе зусім адарванымі ад Бацькаўшчыны.

— Ну вось, цяпер убачыў ваша прыгожае метро, — сказаў на развітанне Мікалай Жыгун. — Паглядзеў сваю вёску, Брэст, Мінск, на зваротным шляху пабуду ў Маскве. Ёсць пра што расказаць сябрам у Канадзе. Ды і самому ўспамінаў і сіл хопіць да наступнага разу. А прыеду яшчэ абавязкова.

Васіль Балай, наш даўні чытач і карэспандэнт, таксама родам з Драгічыншчыны і таксама жыве ў Канадзе. Акалічнасці, якія прымусілі паехаць туды, такія ж, як і ў Мікалая Жыгуна. Толькі стаў ён фермерам, усё жыццё працуе на зямлі. Выгадаваў дзяцей, ёсць унукі. Так што ў Канадзе ў яго радні многа. Але ў Беларусі цягне нястрымна. І як толькі з'яўляецца магчымасць, едзе.

— Я тут нарадзіўся, тут мая Радзіма, бацькоўскі дом, — тлумачыць Васіль Ніканоравіч. — Так, Радзіма! Цяжка выказаць, якія пачуцці зведвае да яе чалавек, жывучы доўгі час далёка ад сваёй зямлі. Там свае клопаты, і трывогі, і радасці. Там можна пабудоваць дом, набыць грошы, зямлю, але Радзіму не забудзеш. Яна тут, ды яшчэ ў цябе ў сэрцы. Я перапісваюся са сваякамі, атрымліваю і чытаю вашу газету, таму ў курсе ўсяго, што тут адбываецца. Вядома, не магу не радавацца поспехам землякоў.

Трэба сказаць, што Васіль Балай — чытач актыўны і ўдумлівы. На многія артыкулы ён адгукаецца пісьмамі, выказвае свае меркаванні. У віктарыне «Што вы ведаеце пра СССР?», якую наша рэдакцыя праводзіла напярэдадні 60-годдзя ўтварэння Савецкага

Саюза, ён заняў другое месца і быў узнагароджаны радыёпрыёмнікам «Акіян» вытворчасці Мінскага радыёзавода.

— Шчыра кажучы, не чакаў, што стану прызёрам, — усміхаецца Васіль Ніканоравіч. — Гэта вельмі прыемна. Прыёмнік працуе выдатна, і цяпер магу даведацца пра навіны з Радзімы з радыёперадач. Але газету, вядома ж, чытаць не перастаю. Хацелася б падзякаваць супрацоўнікам «Голасу Радзімы» за цікавыя матэрыялы. У іх я знайшоў многа карыснага для адказаў на віктарыну. Дзякуй і за вашы брашуркі, якія мне таксама вельмі памагаюць.

Уладзімір Расюк малады, па ўзросці ён мог бы быць сынам Мікалая Жыгуна і Васіля Балая. Ён і ёсць сын такіх жа сялян, якія паехалі з Драгічына ў Канаду. Там і нарадзіўся Уладзімір. Любоў да Радзімы бацькоў жыла ў ім з дзяцінства. У сям'і вывучыў мову, упершыню пачуў і на ўсё жыццё палюбіў задушэўныя беларускія, украінскія і рускія песні. Цяпер ён не ўяўляе без іх жыцця. Яго любімы заняткаў — ігра на акардэоне. Імя Уладзіміра Расюка добра вядома чытачам газеты суайчыннікаў у Канадзе «Вестник», ён пастаянны ўдзельнік усіх канцэртаў, якія арганізуе аддзел ФРК у горадзе Таронта. Мы ўжо сустракаліся з Уладзімірам у 1979 годзе, калі ён упершыню прыехаў у Беларусь.

— Надта хацелася ўбачыць Радзіму мамы і таты, — сказаў тады Уладзімір. — І я шчаслівы, што мне гэта ўдалося. Нам вельмі спадабалася Беларусь. Асабліва людзі. Тут усе такія ветлівыя, гасцінныя. Я і раней лічыў гэты край родным, цяпер маё пачуццё яшчэ больш узмацнілася, і я хачу прыехаць сюды зноў.

І ён прыехаў. Прыехаў для таго, каб удасканаліць ігру на акардэоне, развучыць новыя песні. Гэтую магчымасць прадаставіла Уладзіміру Расюку Беларускае таварыства «Радзіма». Змог ён пабыць і ў сваякоў на Драгічыншчыне.

— У мяне не хапае слоў, каб апісаць тую цеплыню і гасціннасць, якія мы з жонкай сустрэлі ў Мінску і ў вёсцы. Вялікае вам усім дзякуй, асабліва Беларускаму таварыству «Радзіма». Я палюбіў цудоўны горад Мінск і, мне зда-

ецца, парадніўся з ім назаўсёды.

І яшчэ адна сустрэча з земляком. Браніслаў Аўгусціновіч жыве ў ФРГ. Не па сваёй волі трапіў ён на чужыну. Жыў у вёсцы, гуляў з ровеснікамі, вучыўся ў школе. Пачалася вайна, фашысты акупіравалі Беларусь, а праз некаторы час Браніслава, тады яшчэ падлетка, схапілі і пагналі на працу ў Германію.

— Быў грэх: паверыў амерыканскай прапагандзе, што тут усіх, хто вернецца, будуць судзіць, — прызнаецца Браніслаў. — Малады быў і дурны, вась і пакараў сябе на ўсё жыццё. Цяпер ужо з месца не зрушыш — сям'я. Жывём нібыта нядрэнна, але няма ў мяне поўнай радасці. Заўсёды ў думках я тут. Як толькі даведаўся, што можна прыехаць, адразу ж і прыехаў. У вёсцы ў мяне бацька і брат, пляменнікі многія ўжо вывучыліся. Гляджу на іх і зайздросчу: і я ж мог бы жыць таксама сярод сваіх, на роднай зямлі. А ўсё вайна. Няхай яна будзе праклятай!

Аб існаванні нашай газеты Браніслаў Аўгусціновіч даведаўся ад знаёмага ў Мюнхене тры гады назад. Адрозж паспяшаўся яе выпісаць.

— Цяпер з нецярпеннем чакаю кожнага нумара і чытаю ўсё, — гаворыць Браніслаў. — Вельмі яна мне дапамагае, нібыта і Беларусь стала бліжэй. Люблю глядзець здымкі. Адзін мне да таго спадабаўся, што я яго выразаў і павесіў у рамцы на сцяну ў сябе ў пакоі. Можна вы яго помніце? Гэта было летась. Белараловы хлопчык ляжыць у полі сярод кветак і глядзіць, як пасвяцца коні. Там яшчэ ёсць цудоўныя вершы Еўдакіі Лось:

...Мір — калі ўсе пуцявіны
Водарам лета дурманяць.
Мір — калі толькі ўспаміны
Вочы слезамі туманяць...

Калі прыходжу з работы стомлены, саджуся і гляджу на гэты здымак. І здаецца мне, што гэта я ляжу ў полі за роднай вёскай. Ні жонка, ні дачка ў такіх хвіліны мяне не чапаюць. Яны разумеюць, што для мяне гэты маленькі здымак — часцінка Радзімы. А як чалавеку жыць без яе?

Розныя людзі, розныя лёсы, але любоў да Радзімы — галоўнае пачуццё для кожнага з іх. Без яе нельга жыць чалавеку.

Рыгор ФАМЕНКА.

ЭТО БУДЕТ ПОЛЕЗНЫЙ И КОНСТРУКТИВНЫЙ ДИАЛОГ

МОСКВА —

МОЛОДЕЖЬ —

ФЕСТИВАЛЬ

Интервью председателя Советского подготавливающего комитета XII Всемирного фестиваля молодежи и студентов, первого секретаря ЦК ВЛКСМ ВИКТОРА МИШИНА.

Вопрос: Как была встречена молодежью мира инициатива советского комсомола провести XII фестиваль летом 1985 года в Москве?

Ответ: Нашу инициативу рассмотрел на своем первом заседании, состоявшемся в феврале 1984 года на Кубе. Международный подготовительный комитет фестиваля (МПК). Примечательно, что это была самая представительная из всех подобных учредительных встреч МПК предыдущих фестивалей: в ней приняли участие представители 186 молодежных и студенческих организаций, антивоенных объединений из 92 стран. Все они единодушно поддержали инициативу комсомола.

Вопрос: Подготовка фестиваля проходит в сложной международной обстановке, значительно отличающейся от той, которая была характерна для 70-х годов, когда состоялся XI Всемирный фестиваль в Гаване...

Ответ: Действительно, последние годы отмечены резкой активизацией политики наиболее агрессивных сил американского империализма, его претензий на мировое господство.

В этих условиях особенно важно укреплять сплоченность всех миролюбивых сил. Опыт всемирного фестивального движения убеждает: подготовку к нему можно и должно вести таким образом, чтобы наиболее плодотворным, конструктивным могло стать сотрудничество молодых коммунистов, революционных демократов, социалистов и социал-демократов, либералов, центристов, представителей верующей молодежи — сотрудничество всех, кому дорого дело мира.

Вопрос: Представьте, пожалуйста, членов Советского подготовительного комитета.

Ответ: В СПК вошли молодые рабочие и колхозники, молодые ученые, представители творческой интеллигенции, известные государственные и общественные деятели. Назову

ПЕРВЫЕ ВПЕЧАТЛЕНИЯ — ОТЛИЧНЫЕ!

В Минске начали работу курсы для руководителей и участников художественной самодеятельности, организованные Министерством культуры БССР и Белорусским обществом «Радзіма».

лишь несколько фамилий: слесарь-сборщик Уральского завода тяжелого машиностроения лауреат премии Ленинского комсомола П. Ратников, украинская колхозница депутат Верховного Совета СССР Л. Гуменюк, студентка Среднеазиатского педиатрического института Н. Рашидова, солистка балета Большого театра лауреат премии Ленинского комсомола А. Михальченко, летчик-космонавт СССР Герой Советского Союза С. Савицкая, чемпион мира по шахматам А. Карпов, министр высшего и среднего специального образования СССР П. Елютин и другие.

Вопрос: Каковы итоги работы второго заседания МПК?

Ответ: Оно состоялось в апреле в Софии. Посланцы международных, региональных и национальных молодежных и студенческих организаций из 113 стран окончательно определили сроки проведения фестиваля: с 27 июля по 3 августа 1985 года. На заседании была образована временная рабочая группа, которая будет действовать как консультативный орган по подготовке фестиваля. По традиции принято решение о создании Международного фонда солидарности в поддержку фестиваля и фестивального движения.

Московский фестиваль призван дать мощный импульс активизации совместных выступлений широких слоев молодежи и студентов независимо от их политических, философских убеждений, религиозной и расовой принадлежности за мир, против империалистической политики агрессии и войны, за права молодого поколения.

Вопрос: Какой вам видится в связи с этим политическая программа фестиваля?

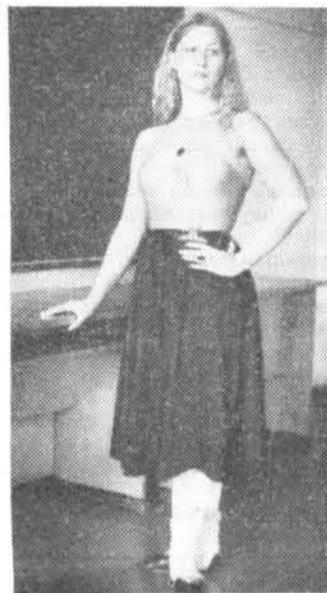
Ответ: В дискуссиях на заседании МПК вокруг программы московского форума подчеркивалось, что она должна отразить благородные цели фестивального лозунга «За антиимпериалистическую солидарность, мир и дружбу!»

Это будет манифестация молодежи в связи с 40-летием победы над гитлеровским фашизмом и японским милитаризмом. Продумываются массовые фестивальные акции антивоенного, антиимпериалистического характера.

Вероятно — и это диктуется самой жизнью — политическая программа будет предусматривать обсуждение широкого круга вопросов о роли молодежи в борьбе за мир и социальный прогресс. Состоятся встречи участников фестиваля с трудовыми коллективами Москвы и Московской области.

При выработке программы фестиваля важно, конечно, иметь в виду, что в 1985 году исполняется 10 лет со дня подписания в Хельсинки Заключительного акта Европейского совещания по безопасности и сотрудничеству и что будущий 1985 год объявлен Организацией Объединенных Наций Международным годом молодежи. Окончательно программа будет выработана позже.

(АПН).

На курсах занимаются представители прогрессивных организаций, которые приехали к нам из Австрии и Бельгии, Голландии и Италии, Соединенных Штатов Америки и Канады. Все они принимают участие в коллективах художественной самодеятельности, где исполняются русские, белорусские, украинские песни и танцы. Занятия на курсах дадут нашим гостям возможность ближе познакомиться с культурой белорусского народа, его танцевальным и песенным искусством.

Прошли первые уроки. Курсанты буквально забрасывают своих преподавателей вопросами, старательно разучивают для многих такие непривычные, но уже полюболюбившиеся белорусские песни. Занятия проводятся в первой половине дня, а после обеда гости знакомятся с Минском и его окрестностями, бывают на концертах и репетициях самых лучших наших самодеятельных коллективов. Первые впечатления обо всем увиденном и услышанном — отличные. «Нам столько уделяют внимания, занимаются с нами такие замечательные преподаватели, мы уже успели столько интересного увидеть, — говорит Евгения Глецер из Австрии. — Я думаю, курсы мы запомним надолго. Знания и практические навыки, полученные здесь, нам очень пригодятся».

На снимках, сделанных фотокорреспондентом С. КРИЦКИМ, как раз и запечатлены первые дни пребывания курсантов в Минске. Они побывали на площади Победы и в парке Янки Купалы. Три нижних снимка сделаны во время занятий.

пішуць землякі

ВЫХАВАННЕ ў ДУХУ МІРУ ЗАБАРАНЯЕЦА

Апошнім часам па ініцыятыве настаўнікаў у некаторых школах Англіі пачалі праводзіць лекцыі «студыі міру». Кіруючым колам гэта не спадабалася. На мінулым тыдні выступаў па тэлебачанні міністр асветы Кііз Джазеф і выказаў сваё незадавальненне выкладаннем у школах «студыі міру» і сказаў, што гэта аднабаковая прапаганда.

Выходзіць, што калі няма прапаганды вайны, прапаганда міру ў школах забараняецца. На жаль, выхаванне ў духу мілітарызму, рамантыкі вайны вельмі часта сустракаецца, і гэта не лічаць аднабаковым.

Аднойчы па запрашэнню маёй унучкі я паехаў на школьную экскурсію ў музей вайны. Школа прапанавала сваім вучням, каб яны запрасілі на гэтую паездку старэйшых сваякоў, якія перажылі вайну.

Паездка ў музей вайны? Значыць, будучы размовы пра жахі вайны, пра знішчэнне гарадоў і вёсак, пра тое, што 50 мільёнаў чалавек загінула ў мінулай светнай вайне. Ведаючы аб тым, што 20 мільёнаў чалавечых жыццяў страчана на нашай Радзіме, я рыхтаваўся пра гэта расказаць. Для доказаў я ўзяў з сабой фо-

таальбом «Хатынь» на англійскай мове. Па дарозе ў музей вайны, у аўтобусе, я прапанаваў фотаальбом выкладчыкам, якія суправаджалі вучняў. Яны ўважліва яго прагледзелі і аддалі мне, гаворачы: «Вельмі цікава, дзякуй». Больш пра гэта не было размоў.

У музеі вучням паказвалі ваенныя, асабліва афіцэрскае формы розных стагоддзяў, і падкрэслівалі іх прыгажосць, ваенныя ўзнагароды — крыжы і медалі. Аб жахах вайны і перажываннях чалавецтва я не чуў ніводнага слова. Уся ўвага была звернута на рамантыку вайны.

З намі на гэтай экскурсіі быў стары англічанін, на грудзях якога было некалькі ваенных медалёў. Школьнікі акружылі яго і распытвалі, за што ён іх атрымаў. Ён нешта ім раскаваў. Пасля гэтага падышла да мяне дзяўчынка гадоў васьмі і спытала:

— А якія ў вас медалі? Мне стала крыўдна, што не раскаваў школьнікам пра жахі вайны, а размова ідзе пра медалі, і я адказаў:

— Я не быў там, дзе давалі медалі, а быў там, дзе людзі з голаду паміралі.

Алесь БУТА.

Англія.

ЭЦЮДЫ ПРА ПОЛАЦК

ПОМНІКІ СЛУЖАЦЬ ЛЮДЗЯМ

Старажытны Полацк, горад-легенда, горад-памяць, горад-музей... Тут жывуць побач сучаснасць і мінулае. А зямля, напэўна, хавае яшчэ не адну тайну.

Зусім нядаўна вучні, якія гулялі ў футбол на стадыёне, што побач з валамі Івана Грознага (палачане насыпалі іх за некалькі дзён па загаду цара, калі вораг стаяў ля сцен горада), знайшлі тут каштоўны скарб — залатыя ўпрыгажэнні. А раней быў знойдзены скарб арабскіх манет. Ды што выпадковая знаходка! На працягу некалькіх гадоў на месцы старажытнага паселішча каля ракі Палоты вёў археалагічныя раскопкі вядомы беларускі вучоны Г. Штыхаў. Адна з яго знаходак — высокамастацкая іконка раманскага стылю з выявамі Канстанціна і Алены. Яе ўзрост сем стагоддзяў. Іконка — яшчэ адно сведчанне сувязей усходнеславянскіх зямель з Візантыяй.

У мясцовым краязнаўчым музеі, размешчаным у будынку былой лютэранскай кірхі (помнік архітэктуры XVIII стагоддзя), можна ўбачыць нямала рэчаў, вырабленых таленавітымі кавалямі, ганчарамі, ювелірамі мінулага. Няцяжка ўявіць, якой багатай была б цяпер экспазіцыя гэтага музея, калі б не варварства нямецка-фашысцкіх захопнікаў, што знішчылі ўсе фонды ў час апошняй вайны. І цяпер, напрыклад, невядомы лёс славуэтага крыжа Ефрасінні Полацкай работы выдатнага майстра Лазара Богшы.

Многае зведаў Полацк на сваім вяку: і ўзлёты, і заняпад. Каго не спякушала гэта зямля: немцаў-крыжаносцаў, шведаў, польскіх магнатаў.

На шчасце, захаваліся да нашага часу унікальныя помнікі архітэктуры. Вось ён, на высокай гары, што завецца Верхнім замкам, быццам белая птушка, Сафійскі сабор. По-

лацкая Сафія падзяляла лёс горада: гарэла ў агні, разбураліся яе сцены, але зноў паўставала з руін як сімвал пераможнасці гэтай зямлі.

Вяршыняй архітэктурнай думкі і адным з выдатных помнікаў архітэктуры дамангольскай Русі з'яўляецца Спаса-Ефрасіннеўская царква, пабудаваная ў XI стагоддзі таленавітым рускім дойлідом Іаанам. Па дасканаласці мастацкай кампазіцыі, па трываласці канструкцыі няма ёй роўных. Сцены царквы ўпрыгожвае фрэскавы роспіс.

Больш познімі пабудовамі, што захаваліся ў Полацку і маюць мастацкую і гістарычную каштоўнасць, з'яўляюцца Богаяўленская царква і брацкая школа (помнікі архітэктуры XVII—XVIII стагоддзяў). Як і іншыя помнікі, яны могуць паказаць многа цікавага пра часы мінулыя. Напрыклад, пра тое, што пабудавана гэта царква на сродкі праваслаўных палачан і была адзінай у горадзе, што не скарывалася каталіцызму, а ў брацкай школе ў XVII стагоддзі выкладаў вы-

датны вучоны, пісьменнік і публіцыст Сімяон Полацкі. Дарэчы, С. Полацкі быў настаўнікам і выхавателем цара Пятра I. Можна таму і наведваць некалі цар Полацк, што чуў многа расказаў пра гэту зямлю ад свайго настаўніка. Будынак, дзе спыняўся цар, называецца цяпер домікам Пятра I, у ім працуе дзіцячая бібліятэка.

97 помнікаў археалогіі, гісторыі і культуры ў Полацку знаходзіцца пад аховай дзяржаўнай палітыкі да культурных каштоўнасцей мінулага. У 20-я гады ў Полацку была створана камісія па ахове помнікаў старажытнасці. Членамі яе былі абследаваны і апісаны ўсе помнікі. Пазней камісія была ператворана ў таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры, членамі якога з'яўляецца большасць насельніцтва Полацка.

Нягледзячы на цяжкое эканамічнае становішча маладой рэспублікі Саветаў, у 1929 годзе ў Спаса-Ефрасіннеўскай царкве пачалі працаваць рэс-

таўратары і на невялікіх плошчах расчысцілі ад пазнейшых напластаванняў шэдэўры старажытнага жывапісу, дасюль невядомыя. Пачаліся археалагічныя раскопкі, абмяркоўваліся планы рэстаўрацыі будынкаў. Аднак вайна перапыніла гэту работу. Зноў быў зруйнаваны горад. Але, як і неаднойчы было ў яго гісторыі, паўстаў з папалішчаў. А ў 1967 годзе, згодна з пастановай ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР аб ахове помнікаў культуры і архітэктуры, у Полацку створаны гісторыка-археалагічны запаведнік, куды ўвайшлі помнікі архітэктуры і культуры, музеі, тэрыторыя Верхняга і Ніжняга замкаў з валамі Івана Грознага.

У прэсе шырока абмяркоўвалася, якім быць нашаму запаведніку, — расказвае намеснік старшыні гарвыканкома Полацка Сяргей Капітан. — Выказваліся розныя думкі і меркаванні: адны лічылі, што пашкоджаны часам будынкі проста трэба адрэстаўраваць, каб турысты і госці маглі ўбачыць цудоўную архітэк-

туру, старажытныя кладкі XI стагоддзя. Аднак перамагла ідэя, што гэтыя самыя помнікі могуць і павінны яшчэ паслужыць людзям.

Было вырашана не толькі рэстаўраваць Сафію, але і зрабіць у ёй канцэртную залу, дзе будучы праходзіць канцэрты класічнай музыкі, загучыць арган. Добрахотнымі памочнікамі археалагаў і будаўнікоў былі многія палачане. Паўтара мільёна рублёў пайшло на рэстаўрацыю будынка, інтэр'ера Сафіі і набыццё аргана. 356,4 тысячы — на аднаўленне Богаяўленскай царквы, дзе ў нас цяпер выдатная карцінная галерэя, вялікія сродкі выдзяляюцца на рэстаўрацыю іншых помнікаў.

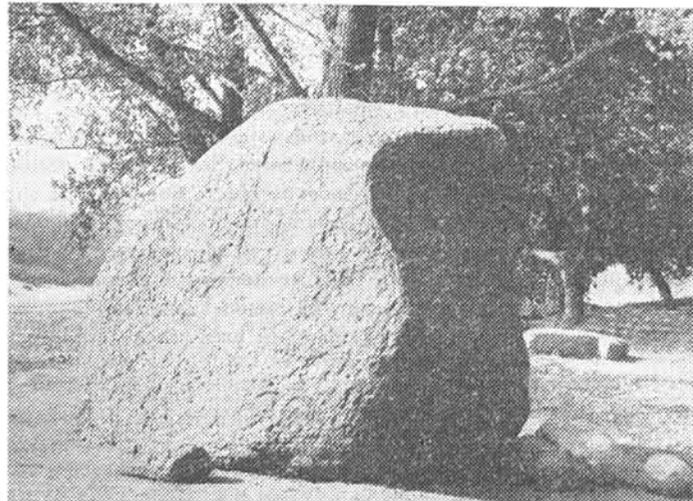
Ідэя сябе апраўдала. Вернутыя з забыцця старажытныя помнікі горада набылі новае жыццё і служаць людзям.

Праз нейкі час, як мяркуюць работнікі гісторыка-археалагічнага запаведніка, у Сафіі будучы выстаўлены для агляду каштоўныя знаходкі археалагаў: упрыгажэнні полацкіх князёў, зброя воінаў, рэчы побыту. Але ўжо цяпер у Полацк бясконцым патокам едуць турысты, каб убачыць вернутыя з забыцця шэдэўры, даведацца аб духоўнай культуры нашых продкаў.

Таццяна АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКАХ: домік Пятра I; высокамастацкая разьбой па дрэве ўпрыгожаны яго дзверы; выкладчык факультэта археалогіі Ленінградскага ўніверсітэта Валянцін БУЛКІН са студэнтамі, якія прымалі непасрэдна ўдзел у расчысццы кладкаў XI стагоддзя Сафійскага сабора; так званы Барысаў камень з гістарычнымі надпісамі — помнік эпіграфікі XII стагоддзя.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗБІРАЕЦА І ВІВУЧАЕЦА НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЭПАС

ДОБРЫ ЛЁС КАЗКІ

ВЯЛІКАЯ папулярнасць у чытачоў розных узростаў — перш за ўсё ў дзяцей і падлеткаў — карыстаюцца казкі. Яны ўвабралі ў сябе колеры і фарбы, гукі і мелодыі матчынай мовы, веліч і багацце жыццёвай філасофіі, яны даносяць да ўсё новых і новых пакаленняў прыгажосць народнага гераічнага ідэалу, высокую маральную ідэю — перамогу праўды, шчырасці, дабрыні над несправядлівасцю, бессардэчнасцю, злом. Казкі абуджаюць і развіваюць творчую фантазію, дапытлівасць.

Беларуская фалькларыстыка апошніх дзесяцігоддзяў шмат зрабіла ў справе збірання, вывучэння і сістэматызацыі нацыянальнага казачнага эпасу.

Кніга вядомых збіральных і даследчыкаў народнай творчасці К. Кабашнікава і

Г. Барташэвіч «Сустрэчы з казкай», што сёлета выйшла ў рэспубліканскім выдавецтве «Народная асвета», — новае і важнае слова пра надзвычайна багаты і самабытны жанр беларускай вуснай паэзіі. У ёй даволі глыбока і ўсебакова вызначаны найбольш характэрныя жанравыя адметнасці казкі наогул і беларускай у прыватнасці: непаўторная прырода казачнай фантазіі, спалучэнне выдуманнага і жыццёвага, павучальная, дыдактычная накіраванасць. Прычынам на розных канкрэтных прыкладах удала паказана, як гэтыя асноўныя рысы казак самабытна праяўляюцца ў кож-

ным відзе беларускага казачнага эпасу: казках пра жывёл, чарадзейных, сацыяльна-бытавых і авантурна-навелістычных.

Добра прасочаны і лёс казкі. Асаблівую цікавасць выклікаюць тыя старонкі, дзе ідзе гаворка пра сённяшні стан гэтага жанру фальклору. Аўтары акцэнтуюць увагу на істотных зменах, якія адбыліся і адбываюцца ў сучасных казках, і перш за ўсё найбольш адчувальным узаемадзеянні народнай казкі з літаратурай і сродкамі масавай інфармацыі, узмацненні міжжанравых і міжэтнічных узаемасувязей.

Абапіраючыся на шматлі-

кія навішныя запісы навуковых фальклорных экспедыцый, у тым ліку і ўласнай, аўтары слухна падкрэсліваюць усё ўзрастаючую выхаваўчую функцыю казкі, што абумоўлена яе бытаваннем сёння галоўным чынам у дзіцячай аўдыторыі.

Усебакова прааналізавана надзвычай важная роля казачніка ў жывым бытаванні твораў гэтага жанру, у яго эвалюцыі.

Кніга К. Кабашнікава і Г. Барташэвіч — добры помнік тым таленавітым «мастакам-раманістам плюс акцёрам-расказчыкам», па трапнаму вызначэнню А. Серж-

путоўскага, хто перадаваў казку з пакалення ў пакаленне, захоўваў і развіваў казачныя традыцыі ў мінулым. І шчыра падымае сучасным майстрам-апавадалем і казачных твораў. На яе старонках створаны жывыя партрэты і славуных казачнікаў мінулага — Васіля Міхайлава, Еўдакіма Хатуля, Яна Дзежкі, Рэдкага, Івана Азёмшы, і сённяшніх мастакоў казачнікаў — Марыі Казлоўскай, Ядвігі Альфер, Паўліны Крывенька, Уладзіслава Рамбальскай і іншых. Творчая манера кожнага з іх вызначаецца непаўторнасцю, высокім майстэрствам.

Акрамя таго, у кніжцы змешчаны і сучасныя запісы казак, што красамоўна сведчыць аб іх жывым бытаванні на Беларусі.

Р. ЛІТВИНАУ.

ІНТЭРВ'Ю ДАЕ ПАПУЛЯРНАЯ САВЕЦКАЯ АКТРЫСА НАТАЛЛЯ ГУНДАРАВА

«Я ПЕРШ ЗА ЎСЁ ЖАНЧЫНА.

А ЖАНЧЫНА ЗАЎСЁДЫ

КРЫХУ КУХАРКА, КРЫХУ КАРАЛЕВА...»

— сказала мне актрыса Мяскоўскага тэатра Імя Маякоўскага Наталля Гундарава, калі я нагадаў словы яе калегі Інаквенція Смактуноўскага, які, захапляючыся яе майстэрствам, заўважыў аднойчы, што яна арганічная, калі іграе і кухарку, і мадонну, і служанку, і каралеву...

— У кожнай жанчыне гэта павінна спалучацца. Са сцэны я імкнуся напаміць жанчынам і пра гэта... І тым, якія беззапаведна прынялі на сябе ўсе клопаты сямейнага жыцця, і тым, хто лічыць сваю персону галоўнай: не трэба адбіраць у саміх сябе галоўнае, чым адарыла нас прырода, — жаноцкасць...

— Вы сыгралі больш за пяцьдзсят роляў — у тэатры, у кіно, на тэлебачанні. Якое з гэтых мастацтваў вам усё-такі бліжэй і даражэй?

— Пачну з кінематографі — менавіта яму я абавязана, бадай, тым, што так шчасліва склаўся мой... тэатральны лёс. Пасля дзвюх удалых работ у кіно — у кароткаметражцы «Хмыр» (паводле апавядання Васіля Шукшына) і ў поўнаметражнай карціне «Восень» — на мяне сур'ёзна звярнулі ўвагу і ў тэатры. Да гэтага на сцэне я іграла толькі ў маленючых эпізодах, а тут адразу галоўная роля, ды якая — Ліпачка ў п'есе рускага класіка Аляксандра Астроўскага «Банкрут». Гэта быў мой сапраўдны і шчаслівы тэатральны дэбют.

Акрамя таго, я ўдзячна кіно за магчымасць іграць сваіх сучасніц — у тэатры ў мяне пакуль такой ролі няма...

Тэлебачанне? Без яго я ўвогуле не ўяўляю сабе сучаснага актэра. Яно падарыла мне многамільённага гледача і розныя цікавыя ролі, напрыклад, у пастаноўках

класікі — Марфінька ў «Абрыве» Ганчарова і Міранда-ліна ў «Шынкарцы» Гальдоні, Кацярына II у пушкінскай «Капітанскай дачэ» і Таццяна Паўлаўна ў «Падлетку» Дастаеўскага...

Ну, вядома, мой родны дом — тэатр. Менавіта пра яго я марыла з дзяцінства. Доўгія рэпетыцыі, паступовае ўжыванне ў ролю, разуменне вобраза, пакутлівыя і шчаслівыя гутаркі з рэжысёрам і драматургам, а галоўнае — сустрэча з жывым гледачом — без гэтага я проста не ўяўляю свайго жыцця...

— У чым жа вы бачыце асноўную задачу тэатра?

— Працуючы над вобразам Кацярыны Ізмайлавай у спектаклі «Лэдзі Макбет Міцэнскага павета» паводле апавесці Мікалая Ляскова, я напаткала ў перапісцы вялікага рускага пісьменніка такую характарыстыку сваёй гераіні: «Яе варта не толькі судзіць, але і пашкадаваць». Гэта і стала лейтматывам «маёй» Кацярыны. Так, яна дзеля свайго кахання пайшла на забойства, але я не магу іграць яе толькі як злачынцу, бо цвёрда пераканана: нельга зло караць злом — ад гэтага чалавек яшчэ больш становіцца жорсткім. У кожным чалавеку трэба і можна разгледзець добрае.

Вось і адказ на ваша пытанне: у веры ў чалавека, у лепшае ў ім, у абавязку данесці гэтую веру да гледача я і бачу асноўнае прызначэнне тэатра.

— Вам давалося працаваць з рознай драматургіяй — сучаснай савецкай і замежнай, класічнай. Якой вы аддаеце перавагу?

— Добрай. Дзе жывыя яркія характары, дзе выкрываецца сутнасць спраў і герояў. Галоўнае, каб мае ге-

раіні існавалі ў п'есе ў праўдзівым свеце з яго сапраўднымі цяжкасцямі, рэальнымі праблемамі, пачуццямі. Каб не гаварылі ненатуральных фраз. Каб я магла «пражыць жыццё» разам з імі, а не крыўляцца, імітуючы яго.

— Раскажыце пра вашы апошнія работы. І калі магчыма, пра планы.

— У тэатры імя Маякоўскага ў мяне былі дзве прэм'еры. У п'есе Афанасія Салынскага «Чуткі», што апавядае пра першыя гады станаўлення маладой Савецкай дзяржавы, я сыграла Ларысу Садоф'еву — былую чырвоную кавалерыстку. Вобраз складаны, нават трагічны.

У канцы сезона адбылася прэм'ера п'есы драматурга і публіцыста Генрыха Баравіка «Агент 00». У спектаклі — па сутнасці, гэта актуальны палітычны памфлет, які вырашаны галоўным рэжысёрам нашага тэатра Андрэем Ганчаровым у жанры шоу-буф. — у мяне востра парадыйная роля, новая для мяне.

З апошніх работ на тэлебачанні адна са значных для мяне і як для актрысы, і як для чалавека — роля дырэктара дзіцячага дома ў тэлефільме, які так і называецца: «Гаспадыня дзіцячага дома». Як выхаваць добрага чалавека ў дзіцяці, пазбаўленым бацькоўскай увагі? Дзеця патрэбна мама, хаця б адна на ўсіх... Вось такую «маму» я і іграю.

Што тычыцца планаў, то, напрыклад, у тэатры мы пачалі рэпетыцыі п'есы амерыканскага драматурга Бернарда Слейда «На наступны год у той жа час». Але падрабязна пра гэта гаварыць яшчэ рана.

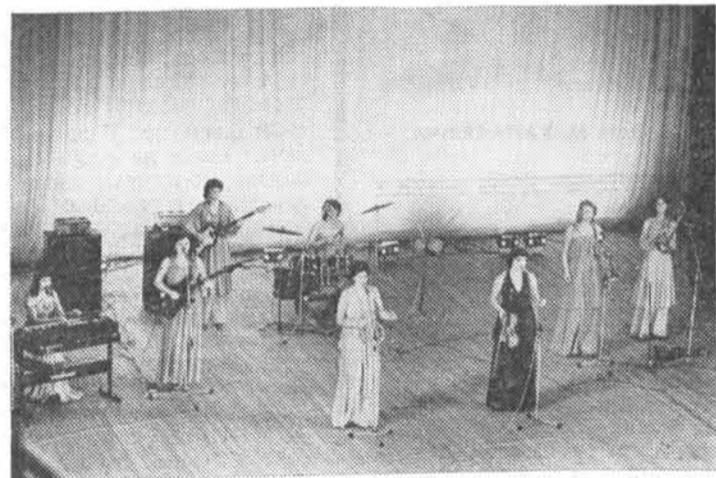
Інтэрв'ю ўзяў
Рыгор МАЙЗУС.

КВЕТКІ — «ЧАРАЎНІЦАМ»

«Чараўніцам» — вакальна-інструментальнаму ансамблю Беларускай дзяржаўнай філармоніі, усе ўдзельнікі якога — музыканты, і спевакі — жанчыны, споўнілася дзесяць гадоў. Гэтай падзеі ў жыцці творчага калектыву беларускай эстрады быў прысвечаны вялікі справаздачны канцэрт, які адбыўся ў Доме афіцэраў у Мінску.

А пачалося ўсё з таго моманту, калі сабраліся разам некалькі дзяўчат, захопленых музыкай, песняй, і вырашылі стварыць калектыв, які быў бы непадобны на ўсе іншыя. Так у гродзенскім Палацы культуры тэкстыльшчыкаў з'явіўся ансамбль «Чараўніцы». У хуткім часе самадзейныя артысты прынялі ўдзел у рэспубліканскім фестывалі маладзёжнай песні, пасля чаго калектыву запрашалі працаваць у Белдзяржфілармонію. Вялікі поспех прыйшоў да «Чараўніц» у 1979 годзе: яны сталі лаўрэатамі Усесаюзнага конкурсу артыстаў эстрады, які адбыўся ў Ленінградзе. Ансамбль мае ўжо дзве свае пласцінкі, запісвае трэцюю.

— Як і ў кожнага творчага калектыву, — расказвае мастацкі кіраўнік Г. Лятанька, — у «Чараўніц» быў перыяд пошукаў

свайго «твару», выканаўчай манеры, былі поспехі і няўдачы. Аднак дзяўчаты ніколі не спыняліся на дасягнутым, а ўвесь час настойліва працавалі, таму, я лічу, і сталі папулярным ансамблем. Дзяўчаты пабывалі на гастролях у Прыбалтыцы, на Украіне, у Малдавіі, рэспубліках Сярэдняй Азіі, а таксама і за мяжой — у Балгарыі, ГДР, Венгрыі, Польшчы.

Тыя, хто прыйшоў у канцэртную залу Дома афіцэраў, убачылі новую праграму ансамбля — «Святочны карагод», пад-

рыхтаваную да 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У яе ўвайшлі песні ваенных гадоў у сучаснай аранжыроўцы, апрацоўкі беларускіх народных песень, песні сучасных кампазітараў. У новай праграме гучаць народныя музычныя інструменты — дудачкі, жалейкі.

Шчырымі апладысмантамі і букетамі восеньскіх кветак узнагародзілі аматары эстраднай музыкі сваіх любімых артыстаў.

Н. НАДЗЕЙНА.

новыя вершы

Мікола МЯТЛІЦКІ

Маёй зямлі надрэмныя трывогі
За лёс зямны
У кожным дні чутны.
Праспекты Міру, плошчы

І свежы подых весняй баразны.
Зноў чую сэрцам:
Працінае жыта
На полі густа сеяны метал.
Мая зямля,

здзіўляеш свет адкрыта.
Высокі нашай славы п'едэстал.
Да ясных зор ляжыць мая

Сячэ сусвет маёй зямлі крыло.
У ззянні дзён
Яе назвацца сынам —
Балесна помніць,
Колькі нас лягло

На дымным полі ў брацкія
Зямную ношу зрынуўшы
Каб над зямлёй
Палалі небасхілы

Агіста-ясным цветам кумача.
Праспекты Міру, плошчы

І свежы подых весняй баразны.
Маёй зямлі надрэмныя трывогі
За лёс зямны
У кожным дні чутны.

Казімір КАМЕЙША

Гула вясна.
Малюнак сам не з рэдкіх.
Па вуліцы сонечнай хлапчук
Нёс драцяную клетку.

А ў ёй два кенары
Ці мо яму спявалі.
Ды так,
Галінкі адрасталі.

«Які зямшар маленькі наш,—
Мне пушкі так прапелі,—
Мерыдыянаў абручы—
Унакрыж паралелям».

І толькі вокам глянуў я
На лёгкіх ліній сетку,
Як шар зямны мне нагадаў
З-пад птушак тую клетку.

І страшна стала мне тады,
І страх той не праходзіць.
Указкай атамнаю хось
Па струнах клеткі водзіць.

...Ішоў і песню нёс хлапчук,
І усміхаўся зрадку.
Тады дагнаў я хлапчука:
«Панеслі разам клетку!»

Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ

АСЦЯРОЖНА: ПЛАНЕТА!

Раве нецярпліва матор.
Ці добрай дарога будзе!
На борце выводзіць шафёр:
«Асцярожна: людзі».

Ёсць правілы руху.
Ёсць правілы суіснавання.
Выконваць іх не лягчэй.
Асцярожна: зямляне!

Вар'яцтва, двайны абгон —
І ў вузел бяды сусветнай
Завяжучца ява і сон...
Асцярожна: планета!

ПЯТРУСЬ МАКАЛЬ

УРОК ГІСТОРЫІ

Выводжу з былога,
Да кнігі прыкуты,
Падзеі быліныя, як зубры.
Урок гісторыі—школьная

Завучвай імёны, даты зубры...
Сфінксы і муміі—сумныя

Запамінай, дзе і калі,
На трон узыходзячы, секлі
Сваім папярэднікам каралі.
Узяты ў палон сівымі вякамі,
Я думаю:
Гісторыя—даўніна.

Ды ўжо сталёвымі кулакамі
Стукала ў дзверы мае яна...
А потым усё гарэла наўкола—
Нельга было паверыць вачам.
Падалі бомбы.
Падала школа,
Дзе я гісторыю вывучаў.
Урок гісторыі, урок гісторыі...
Урок ворагаў і сяброў.
Урок гісторыі—
Крэматыры,
Урок гісторыі—
Слёзы і кроў.
Рэха былога нас не пакіне.
Дзе ты, далёкі школьны

званок!
Звон Бухенвальда і звон Хатыні
Клічуць людзей на страшэнны урок...

Урок гісторыі не забыты
На гэтай зямлі, што была,
Дзе кожны чацвёрты жыхар

Дзе кожны дзесяты спалены
Зноўку і зноўку твая

Дык прасвятлі нас, урэшце,
Мы—дзеці твае,
Мы вучні—твае.

РОДНАЕ СЛОВА

Калі я засмягну ад спёкі,
дазволь мне табе пакланіцца,
крыніца —
роднае слова...

Калі заблуджуся ў дарозе,
не моўкі ў бацькоў
цябе я здалёку пачую,
матчына слова.

Калі анямею раптоўна —
дык не навекі! —
голос мне вернуць не лекі,
а крэўнае слова.

Хай нават аглушыць бітва,
адноўіць мой слых не малітва,
а бацькава слова.

Калі растваруся ў натоўпе,
дзе твару твар не знаходзіць,
аблічка маё адродзіць
айчыннае слова.

Лёсу майго кірунак,
долі маёй выснова,
як паратунак, —
матчына слова,
бацькава слова,
роднае вечнае слова!

Сяргей ЗАКОННІКАЎ

ДАРОГА Ў АЛЬБУЦЬ

Святых мясцін на свеце многа,
Але і гэтай не міні...
Іду ў Альбуць лясной

дарогай —
Ступня адчула карані.
Какорыцца,
Рабрыцца шлях твой

Ва ўсе часы, мой родны кут.
Вазок фацэтны гордай шляхты
Пыхліва не імчаўся тут.

І ў век ракетны, электронны
Урослай, сцішанай вярстой
Да Коласа ідуць з паклонам

Яго нашчадкі пехатой.
Шлях ціснецца паміж стваламі,
Каб ведаў кожны без прынука —

Наш лёс,
як дол,
прарос вузламі
Сялянскіх спрацаваных рук.

Шлях сведчыць,
што не выпадкова
Паэт жыў мазалём спярша,
Таму пад святкай шарачковай

І ўстрапянулася душа.
Мужык жывучы уваскрэснуў,
І скінуў ён ярмо нягод.

І слова крэўнае, і песня
Сказалі: «Ёсць такі народ!»
Сюды пад небам незамгленым
Іду з надзеяй ў вачах,
Дзе Коласа дубы над Нёмнам
Жыццё трымаюць на плячах.

ЛЮБВІЯ СЭРЦУ МЯСЦІНІ

У ЦІШЫ ЛІПАВЫХ АЛЕЙ

У кожным горадзе ёсць свае славутыя месцы. У Лагойску гэта парк. Маўклівы і велічны, стаіць ён на правым беразе Гайны, прыцягваючы гараджан і гасцей цішынёй ліпавых алей.

Лагойскі парк размешчаны ў былым маентку графа Тышкевіча і займае плошчу 6,2 гектара. У паўднёвай частцы яго захаваліся да нашага часу валы і равы старога замка.

Арганізуючы элементам паркавага ландшафту з'яўляецца палац у паўночнай частцы парку. Ён быў пабудаваны ў 1815 годзе, а каля яго разбіты вялікі плодowy сад і высаджаны экзоты і дэкарэтыўныя формы, некаторыя з іх рэдкія для Беларусі: ясеня пенсільванскі белаакмайваны, ліпа буналістая вінаградлістая. Перад палацам адкрываўся роўны луг, абмежаваны па баках вялікімі групамі дрэў. Ужо ў першыя гады Савецкай улады і палац, і парк былі ўзяты пад ахову дзяржавы.

У гады Вялікай Айчыннай вайны замак згарэў. Парк жа застаўся. На адной з яго паляў размясціўся стадыён, другая засаджана радамі клёна ясеністага і таполямі, трэцяя — плодowymi дрэвамі. Берагі ракі параслі кустамі. Змянілася былая ландшафтная арганізацыя тэрыторыі.

У 1982 годзе было прынята рашэнне аб рэстаўрацыі гэтага парку, помніка садова-паркавай культуры Беларусі. Лагойскі райвыканком распрацаваў план, у якім за кожнай арганізацыяй і прадпрыемствам горада быў замацаваны пэўны ўчастак работ. І тады цішыню

векавых дуброў усё часцей стаў парушаць гул трактароў, ажыўленыя галасы людзей. У рэстаўрацыйных работах прымаюць удзел і меліяратары. На іх долю выпалі работы па аднаўленню водна-паркавай сістэмы. Задача складаная і не зусім звычайная: арганізаваць падачу вады з Гайны на дзесяціметровую вышыню крутога вала да імітаванага гота. Адсюль па задуме аўтараў праекта рэстаўрацыі яна будзе выцякаць і запаўняць невялікія дэкарэтыўныя басейны праз каскад вадаспадаў. Будаўнікі сутыкнуліся з немалымі цяжкасцямі. Тэхніку падвесці немагчыма: роў, балоцістая мясцовасць. А трэба было ўлажыць трубы на мятровую глыбіню. Работы вяліся амаль уручную.

Цяпер, калі бачыш гатовыя збудаванні, некаж не верыцца, што зроблена ўсё гэта зусім нядаўна. Натуральна ўпісаліся ў прыродны пейзаж мосцікі, басейны, і здаецца, што існуюць яны ўжо даўно, не ўступаючы па ўзросту векавым дрэвам.

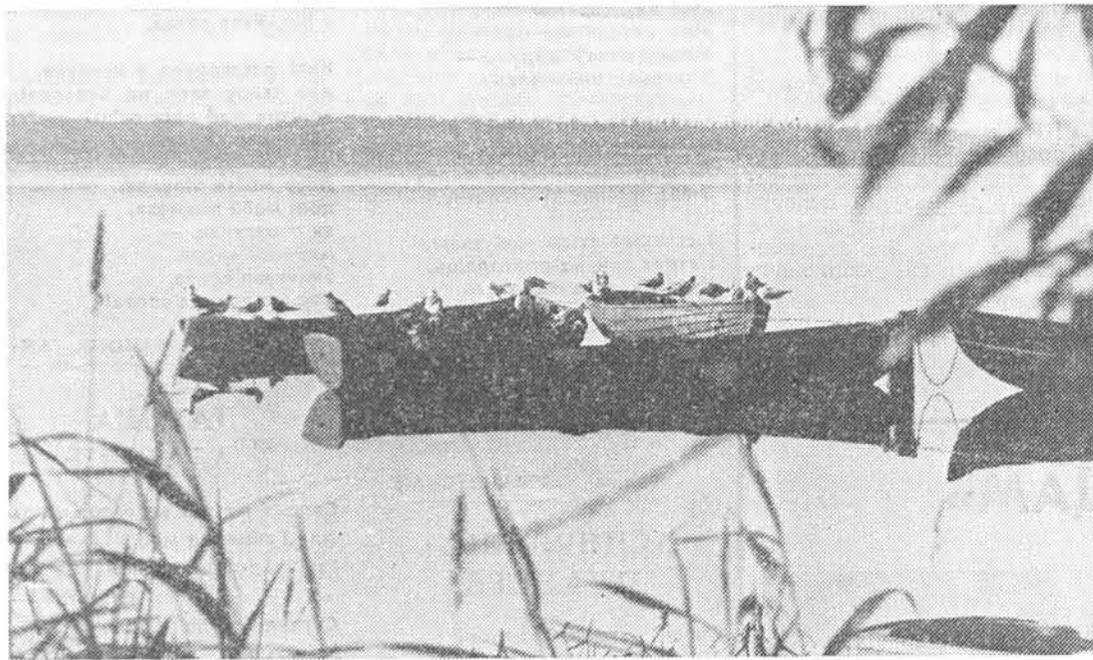
Немалая заслуга тут і аўтараў праекта рэстаўрацыі. Выкананы ён у спецыяльных архітэктурных майстэрнях Саюза архітэктараў БССР. Кіравала работамі дацэнт кафедры горадабудавання Беларускага політэхнічнага інстытута, кандыдат архітэктурны Ала Сычэга.

— Работа над любым праектам рэстаўрацыі, — расказвае яна, — заўсёды бывае цікавай. А над гэтым асабліва. Справа ў тым, што падобных паркаў у рэспубліцы захавалася да

нашых дзён не вельмі многа. Яны ж каштоўныя не толькі як помнікі прыроды, але і гісторыі. На жаль, захавалася вельмі мала дакументаў з апісаннем парку. Яны згарэлі ў час Вялікай Айчыннай вайны. У ходзе падрыхтоўкі праекта мы, безумоўна, азнаёміліся з усімі архіўнымі звесткамі. Лагойскі парк ствараўся ў перыяд, калі на змену рэгулярным паркам прыходзілі парк пейзажны. У іх максімальна выкарыстоўваліся прыродныя асаблівасці рэльефу, у парках пейзаж уключаліся вадаёмы з натуральнымі і спецыяльна створанымі астраўкамі і маляўнічымі групамі дрэў. Пейзажы дапаўняліся альтанкамі, мосцікамі, дэкарэтыўнымі спускамі да вады. Лагойскі парк фарміраваўся ва ўзаемазвязі з ансамблем палаца, ад якога былі пракладзены алей. Ад палаца адкрывалася перспектыва на раку, далёкія ўзвышшы, пакрытыя лясамі. Заходняя перспектыва была аформлена дзвюма парамі куліс, адна з іх стваралася групамі дрэў з белых таполяў у злучэнні з дубамі і ясенямі, другая — хвойным масівам. Усё гэта мы пастараліся абнавіць у праекце.

Калі парк будзе поўнаасцю адноўлены, ён стане не толькі любімым месцам адпачынку гараджан. Праз Лагойск праляжа турысцкі маршрут. Старыя валы і равы старажытнага замка напамняць аб романтичным мінулым гэтага месца, а Гайна ў промнях заходзячага сонца — аб вечнай і чужоўнай прыродзе.

Людміла ВЯЕУНІК.

НАДВЯЧОРАК.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

РАМАНТЫЧНАЕ ПАДАРОЖЖА

Адзін з грузавых цеплаходаў, пабудаваных карабеламі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, быў названы імем невялікага беларускага горада Добруша.

Амаль за чвэрць стагоддзя марскі сухагруз прайшоў па прасторах сусветнага акіяна мільёны міль, зрабіў некалькі кругасветных падарожжаў. Ён працаваў і на лініі Мурманск — Дудзінка, тройчы бунсраваў магутныя танкеры са Жданава на Камчатку, перавозіў разнастайныя грузы на Кубу і ў В'етнам.

Экіпаж цеплахода падтрымлівае сяброўскія сувязі з жыхарамі Добруша, з буйнейшым прадпрыемствам горада — папяровай фабрыкай «Герой працы». Паміж імі вядзецца пастаянная перапіска.

Вось і нядаўна, вярнуўшыся з працяглага пяцімесячнага рэйса ў В'етнам, куды цеплаход даставіў мінеральныя ўгнаенні для работнікаў сельскай гаспадаркі братняй краіны, маракі запрасілі да сябе вучняў добрушскай сярэдняй школы № 3, дзяцей работнікаў папяровай фабрыкі.

Паездка стала для школьнікаў памятнай падзеяй. У порце Жданаў, дзе цеплаход прыпынаў, іх гасцінна сустралі прадстаўнікі экіпажа, паказалі славутасці свайго горада.

Школьнікі прывезлі ў падарунак маракам сувенирныя вырабы папяровай фабрыкі і фарфоравага завода, фотаальбом аб сваім школьным жыцці. Капітан Аляксандр Цыбуля расказаў гасцям аб гісторыі цеплахода, аб далё-

кіх вандраваннях праз буры і штормы.

На цеплаходзе было наладжана выслае свята Нептуна. Дзяцей пасялілі ў каютах на правах матросаў, залічылі на харчовы паёк і ўзялі з сабой у чарговы рэйс да грузінскага горада Поці.

Пакуль цеплаход стаў пад выгрузкай, маленькія «маракі» загаралі, купаліся.

Захапляючай была паездка ў Батумі, дзе наведзілі заалягічны і батанічны сад, дэльфінарый. На зваротным шляху ў Жданаў піянеры наладзілі ў кают-кампаніі імправізаваны канцэрт мастацкай самадзейнасці.

На развітанне маракі ўручылі сваім гасцям памятныя падарункі. Рамантычнае падарожжа назаўсёды запомніцца дзецям.

П. СВЯТЛІЦКІ.

ПЛЕШЧА Ў СЭРЦЫ ДЗВІНА

Музыка Э. ЗАРЫЦКАГА

Словы Г. БУРАЎКІНА

Дарога ў далёкія далі заводзіць.

Ды помніца вечна і ў далёкай далі
Аб горадзе родным, аб родным заводзе,
Аб мілай зялёнай бацькоўскай зямлі.

Дадому вяртае нас памяць жывая.

Радзіма, як маці, заўсёды адна.
І сэрца аб Віцебску песню спявае.
І ў сэрца мне хваляю плешча Дзвіна.

Хапае нам сонца, хапае блакіту.

Аб шчасці ў зеніце звяняць жаўрукі.
А што не забыта і хто не забыты, —
Маўкліва напамняць над плошчай штыкі.

Не старыцца слава бацькоў баявая,
Сыноўнюю памяць трывожыць вайна.
І сэрца аб Віцебску песню спявае.
І ў сэрца мне хваляю плешча Дзвіна.

Разбудззяць куранты блакітнае ранне,
Я выйду насустрач працоўнаму дню
І зноў прашапчу ціха словы прызнання
Табе, родны горад, нібы ўпершыню.

Сплываюць хмурынкі з высокага неба.
Па вуліцах светлых плыве гамана.
І вецер, прапахлы барамі і хлебам,
Пяшчотна калыша на хвалях Дзвіна.

МУРАШЫНЫ ДУШ

— Ой, Васіль Панасавіч, хоць адным вокам гляньце! — тузаючы мяне за рукаў кашулі, лапатаў Андрэй Каранец, мой юны спадарожнік, падпіраючы стрыжанай галавой закасаны полаг палаткі.

Прачынаюся. Гляджу і вачам сваім не веру: палатно палаткі мурашкі абляпілі. Не разумею, як гэта мы дажджлівым надвечоркам раскінулі палатку блізка ад мурашніка. Такое суседства, вядома, не вельмі прыемнае. Выглянулі з палаткі і здзівіліся: над мурашнікам шэрая чубатка-зязюля пікіруе і ўсё кішчорамі мурашынныя церамочкі руйнуе. Гэтак ча-

ста крыламі транеца, аж воблачка пылу ўзняла над сабой.

Прыгледзеліся, а гэта ж мурашні зязюлю сваёй кіслатой апыляюць, а задаволеная птушка пер'е распушыла і з боку на бок перакульваецца, быццам кунаецца.

Каля пятнаццаці хвілін мы з цікавасцю наглядзілі за «купаннем» зязюлі. Якая ж прычына прымушала яе прыняць мурашынны душ? І тут я прыпомніў, што недзе чытаў, як птушкі самі сябе вылечваюць ад рэўматызму. Мабыць, зязюля прыляцела да мурашніка, каб падлячыцца.

В. ЛАУРЫНОВІЧ.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1488